

Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier

Av Helge Ridderstrøm (førsteamanuensis ved OsloMet – storbyuniversitetet)

Sist oppdatert 15.02.24

Om leksikonet: https://www.litteraturogmedieleksikon.no/gallery/om_leksikonet.pdf

Forfatterskole

Formell forfatterskolering/-opplæring ved en utdanningsinstitusjon. Forfatterstudium ved en høyskole, universitet, privatskole eller lignende. Å være forfatter kan oppfattes som et håndverk, som kan læres og øves på fram til lærlingen blir mester (Neuhaus 2009 s. 210).

I 1982 startet den første faste forfatterskolen i Norge i Bø i Telemark. I Göteborg fantes fra 2009 en forfatterskole med navnet Litterär gestaltning.

Forfatterstudiet i Bø ble etablert “i 1982 og er den eldste forfatterutdannelsen i Norge. På bakgrunn av innsendte tekster tas hvert år 15 studenter opp til det ett-årige studiet. [...] Studiet er et samarbeid mellom Den norske Forfatterforening og Høgskolen i Telemark og gir 60 studiepoeng. [...] Mange av de tidligere studentene, som Gro Dahle, Merete Morken Andersen, Hanne Ørstavik, Tone Hødnebø og Geir Gulliksen, har høstet litterære priser og nådd ut til et stort publikum. [...] I dag finnes det en rekke forfatterutdannelser i Norge. Blant de mest kjente er Skrivekunstakademiet i Bergen, Aschehougs forfatterskole og Forfatterstudiet ved Universitetet i Tromsø. Flere høyskoler tilbyr også fordypning i skrivekunst. [...] I tillegg tar forfatterskolene i Danmark og Sverige også opp norske studenter.” (*A-magasinet* 20. mars 2009 s. 45)

Siden oppstarten av forfatterskolen i Bø i 1982 “har nøyaktig 100 studenter ved forfatterstudiet debutert. Det gir et snitt på én av fire.” (*A-magasinet* 20. mars 2009 s. 44)

“Knappt én måned etter at Samlaget og minoritetspolitiske Minotenk etablerte Forfatterskolen for skrivende med minoritetserfaringer, ble skolen inkludert i den nye regjeringens forslag til statsbudsjett. 1,2 millioner kroner skal gjøre den til en del av Kulturdepartementets “krafttak for mangfold”. [...] I utlysningsteksten for nye elever er det oppført eksempler på hva forlaget definerer som “minoritetserfaring”: nasjonale minoriteter, skrivende med funksjonsnedsettelse, seksuelle minoriteter, kjønnsminoriteter, skrivende med samisk bakgrunn, flerkulturell bakgrunn eller innvandrerbakgrunn. [...] Hele prosjektet er gjennomsyret av en

mangfoldstenkning, både på elev- og lærersiden.” (*Morgenbladet* 22.–28. oktober 2021 s. 41)

“Samlaget og Minotenk starter forfatterskole for minoriteter [...] “For at litteraturen skal spegle at vi lever i eit mangfaldig samfunn”, sier Samlaget-direktør Edmund Austigard om begrunnelsen for at forlaget starter opp en ny forfatterskole i samarbeid med Minotenk. Alle over 18 år som har minoritetserfaring og et ønske om å utvikle seg innen skrivekunst, kan søke, gitt at de bruker, eller er villige til å bruke, nynorsk som arbeidsspråk. [...] Søknadsfristen er 11. november, og den første av fem helgesamlinger vil finne sted i januar 2022.” (*Morgenbladet* 1.–7. oktober 2021 s. 38)

Lyrikeren Eldrid Lunden var det første læreren ved forfatterutdanningen i Bø (og senere professor i skrivekunst). Denne utdanningen var den første i Skandinavia, og ble opprettet som et prøveprosjekt i 1982 med støtte fra Den norske forfatterforening. Senere ble det etablert et skrivekunstakademi i Hordaland, og etter hvert tilsvarende forfatterskoler i Sverige og Danmark.

Skrivekunst-Akademiet i Hordaland innbød midt på 1980-tallet “til en landsomfattende skrivekonkurrans. Hele 214 noveller kom inn. Ti stykker ble premierte. Et annet større tiltak har vært en forelesningsrekke om vanskelig tilgjengelig litteratur i skjæringspunktet med filosofi. Forfatterne Kaj Skagen og Erling T. Gjelsvik ledet dette prosjektet som fortsetter med fokusering på romanen. - For allerede etablerte forfattere fungerer akademiet som et forum der vi kan komme sammen og utveksle ideer. Det at vi har et fysisk sted å møtes, er betydningsfullt. Gjennom institusjonen kan vi også søke om midler som kommer flere til gode, sier Erling T. Gjelsvik.” (*Estrad* nr. 5-6 i 1986 s. 66)

I et intervju i 1996 sa Lunden: “Me fekk studentar og sette i gong, men det hende at eg låg vaken om natta. Korleis i all verda skulle eg undervisa 15 studentar i tre månader utan pensum? Ein delprøving og feiling vart det, men me har unngått dei store feilskjæra. Søknadsmassen har vore jamt stigande, med 80 søkjarar og ein liten nedgang siste året. Historia om forfattarstudiet i Bø er ei suksesshistorie. Me har greidd å avdekka behovet for ei slik utdanning. Sidan har det vorte sett i gang liknande opplæring over heile Skandinavia. I Göteborg har dei fått ei to-årig utdanning. [...] Tidleg på 90-talet var det ein debutprosent på kring 30 blant forfattarstudentane i Bø [...] - Kva seier du til den vanlege innvendinga om forfattarfabrikk? - Slikt må ein leva med. Ei undersøking ville ha vist noko anna. Berre sjå på dei antologiane me gjev ut kvart år. Det er større mangfald i dei enn i fleire andre, som til dømes Cappelens “Signaler”. Då folk med ei heilt anna livserfaring, som Alexander Brenning og Frank Tandberg, debuterte i fjor, ropa somme kritikarar: herleg, herleg, endeleg forfattarar som ikkje har gått påskrivekurs? Sukket over det einsidige i norsk litteratur vil alltid vera der, uansett om forfattarskulane er der eller ikkje. [...] - Nemn dei tre studentane frå Bø som har sett størst spor etter seg så langt? - Eg har ikkje måleinstrument for det, men eg

kan gje deg nokre namn i ugradert rekkjefølgje: Anne Bøe, Lisbeth Hiide, Pål Gerhard Olsen, Liv Nysted, Arne Hugo Stølan, Tale Næss, Jonny Halberg, Finn Øglænd, Tone Hødnebo, Geir Gulliksen, Eva Jensen og Erik Eriksen. Det er folk som pregar norsk skjønnlitteratur. [...] Me prøver å vera opne for alle sjangrar. Det litterære talentet kan ofte ta fleire vegar. Somme kan finna ut at barnebøker er det rette, medan andre satsar på filmmanus. Me vil visa at det er fleire vegar som fører fram. Det er farleg å setja ein forfattar på skinner i ein startfase.” (<http://www.dagotid.no/arkiv/1996/49/lunden.html>; lesedato 09.10.12)

Den Danske Forfatterskole fikk kritikk ut fra “den gamle tro på, at forfattergjerningen var et kald, der skulle udledes alene på det fattige kvistværelse; at litteraturen burde komme helt av sig selv og dem der gik på skolen var de dumme og talentløse. [...] Kritikken fra aviser såvel som fra forlag lyder nemlig, at de færdiguddannede spirer alle ligner hinanden og udelukkende afspejler een æstetisk norm: forfatterskolens.” (Peter Hyll Larsen i *Morgenbladet* 23. juli 1999 s. 2)

Olaug Nilssen er blant dem som har tatt skriveutdanning ved Heimly Folkehøgskole på Finnsnes i Troms. Denne folkehøgskolen kalte seg noen år for “Forfatterskolen - Heimly Folkehøgskole”. I 2008 fikk Nilssen stillingen som ny rektor for Skrivekunstakademiet i Bergen (hun etterfulgte rektor Tormod Haugland). I et intervju i *A-magasinet* sa hun seg delvis enig i den vanlige påstanden at “skriveskulane legg mest vekt på den såkalla smale litteraturen”, men la til at “den er jo eigentleg fantastisk rik og variert” og at “[n]okon går diverre ut herifrå med ei tru på at berre det smale er noko verd. Eg vil endre den oppfatninga og bruke “breie” bøker som utgangspunkt for eiga undervisning. Eg kjem i alle fall til å bruke [Anne B. Ragdes] *Berlinerpoplene*”. Om antall elever ved forfatterutdanningen i Bergen og hvilke kjente forfattere som har gått der, sa Nilssen i 2008: “Skrivekunstakademiet har i løpet av sine første 25 år hatt over 300 elevar. Eg såg nettopp på dei gamle klassebiletta og kom fram til at 49 har debutert. Med då eg spurte avtroppande leiar Tormod Haugland, sa han at medrekna dei som har gått på sommar- og helgekurs, er rett tal 120. [...] Jon Fosse, sjølv sagt, frå det aller første kurset. Karl Ove Knausgård, Anne Oterholm, Brit Bildøen, Bjarte Breiteig, Lars Ove Seljestad og Pedro Carmona-Alvarez. Fem av dei som gjekk ut i 2004 har debutert. Tre av dei har fått debutantprisen! [...] Hanne Ørstavik gjekk på forfattarstudiet i Bø. Og [Ragnar] Hovland gjekk faktisk på same kurset som Jon Fosse og har undervist her i fleire år.” (*A-magasinet* 1. august 2008 s. 14-15)

“Studieleder Dag Larsen hadde begynt å le hvis noen hadde fortalt at hele 55 prosent av studentene ville debutere da utdanningen ved Norsk Barnebokinstitut (NBI) ble startet opp i 2006. [...] Utdanningen ble først og fremst laget på grunn av veksten i barne- og ungdomslitteraturen. Da Larsen debuterte på 80-tallet kom det ut om lag 400 bøker i året. Nå er tallet tredoblet. - Slik markedet er i dag blir det desto viktigere å kunne orientere seg i feltet og ha kunnskap om teorien rundt litteraturen. Jeg vet det høres arrogant ut, men jeg vet at det vi gjør her er ordentlig, sier han. - Hva har dere gjort for norsk litteratur siden dere startet opp? - Jeg tror vi

har vært med på å gjøre nye forfattere mer profesjonelle og samtidig løfte en kunnskapsbasert utdanning. Vi legger vekt på å skrive, men også tekst, teori og litteraturformidling, sier han. [...] Utdanningen ved NBI foregår gjennom månedlige møter, og det siste året har de tett oppfølging av en forfatter. - Studentene konfronteres fortløpende med det de selv har gjort. Sammen er vi på leting etter forfatterstemmen, sier Larsen.” (*Dagsavisen* 18. april 2012 s. 26-27)

Forfatteren Anne Oterholm har beskrevet undervisningsformen som kalles tekstverksted ved forfatterstudiet ved Universitetet i Tromsø: “Her jobber lærere og studenter med tekst i et organisert fellesskap, til tross for at det er den individuelle teksten og utviklingen av den som står i sentrum. Sammenhengen mellom det å begrunne og sette ord på egen lesning av andres tekst, og det å utvikle egen skriving er grunnleggende på forfatterstudiet. Studentene utfordres til å lese med studentenes tekster langsomt og gjerne flere ganger før de møtes og diskuterer tekstene inngående i smågrupper, før studenter og lærere endelig møtes i selve tekstverkstedet. Hensikten er at studentene i sine presentasjoner av hverandres tekster i så stor grad som mulig skal ha fått med seg hva som faktisk står, og ikke det de tror står.” (Oterholm 2021)

Anne Oterholm mener at det er “viktig at studentene trener seg i å beskrive hva som faktisk finnes på manussidene, ikke det de tror står bare fordi de “gjenkjenner former eller sjangertrekk eller overflatiske tematikker.” Det betyr at gjennom alle forfatterstudiets tre år i Tromsø så arbeider studentene med å utvikle større leseferdighet og tilbakemeldingskompetanse, enten det gjelder tilbakemeldinger og forståelse av egen eller andres tekst.” (Oterholm 2021)

Den svenske forfatterskolen Litterär gestaltning i Göteborg “är en utbildning för skönlitterära författare/skrivare som skriver på svenska, norska eller danska. Utbildningen är två år lång, på heltid, och fungerar i praktiken som en litterär mötesplats där skandinavisk samtidslitteratur skrivs, diskuteras och utvecklas genom textsamtal, litteraturseminarier, handledning och samtal om litterära grundfrågor. I denna mötesplats arbetar man med sitt eget skönlitterära författarskap, som genom utbildningens trespråkighet inte bara bryts mot de andra kursdeltagarnas, utan också mot de litterära tendenser som finns inom de samtida skandinaviska litteraturerna. Utbildningen vänder sig till författare/skrivare som redan debuterat eller befinner sig i närheten av en litterär debut. Till författarutbildningen Litterär gestaltning görs antagning vartannat år, och gruppen följs åt under hela studietiden. Var och en bidrar kontinuerligt med eget nyskrivet skönlitterärt material och deltar aktivt med egna läsningar i gruppens textsamtal och seminarier. Utbildningen innebär på så sätt att var och en medverkar i de långa och fördjupande gruppsamtal om litterära texter och grundfrågor som är utbildningens centrala del. Traditionella skrivuppgifter ges inte – den som söker förutsätts ha vana vid att arbeta självständigt med egna skönlitterära projekt. Den som söker kan skriva på svenska, norska eller danska; poesi eller prosa (eller blandformer), litterär essäistik eller andra litterära former. Alla lärare och

handledare är välrenommerade skandinaviska författare, med pågående författarskap.” (<http://litterargestaltning.gu.se>; lesedato 08.10.12)

“Det sies ofte at en god forfatter må være en god leser. Agnes Ravatn, som intervjues om sitt år på Skrivekunstakademiet, svarer på hva forfatterstudiet betydde for henne og sier blant annet: “Jeg ble en mer skjerpet og kritisk leser av både andres og mine egne tekster i løpet av det året, og det har jeg hatt stor nytte av som forfatter senere.” ” (Oterholm 2021)

I 2007 annonserte en av de norske forfatterskolene på følgende måte: “Aschehoug forfatterskole har nytt opptak for skoleåret 2008. Vi søker skrivende mennesker som ikke har debutert, og som ønsker å utvikle sitt talent. Vi tilbyr månedlige kurskvelder i forlaget med tekstgjennomgang og forelesninger om aktuelle skjønnlitterære emner ved et utvalg samtidsforfattere, og ukentlig arbeid i grupper. For å søke om opptak, skriv en avsluttet fortelling på inntil 10 sider med utgangspunkt i dette bildet [et foto av to kvinner i en heislift], og noen linjer om deg selv.” (annonse i *Morgenbladet* 19.–25. oktober 2007 s. 24). Krimforfatteren Jan Sverre Syvertsen har gått på (og hoppet av fra) Aschehougs forfatterskole (*Ark Pocket*, gratismagasin fra bokhandlerkjeden Ark nr. 2 i 2007 s. 57).

“Aschehoug er det eneste store forlaget [i 2008] som har egen forfatterskole, og i høst skal de utvide med enda et kurs. Ibsen-biograf Ivo de Figueiredo blir rektor og lærer på den nye sakprosalinja. Leder i forfatterforeningen Anne Oterholm forteller at foruten Aschehougs skole, finnes tre større forfatterutdanninger i Norge: Hordaland skrivekunstakademi, forfatterstudiet i Bø og forfatterstudiet ved Universitetet i Tromsø. - Forfatterstudier er noe som har utviklet seg de siste tjue åra. Det å være forfatter er også et håndverk, så det kan absolutt være noe å lære. Men det er ikke alle som kan bli forfattere likevel, du bør også ha et visst talent, sier Oterholm.” (*Dagbladet* 12. mars 2008 s. 51)

“Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening starter opp en ettårig forfatter-skole for sakprosa for barn og unge. Det er satt av ti studieplasser” (*Morgenbladet* 30. april–6. mai 2021 s. 47).

“Har du lyst til å bli krimforfatter? Meld deg på Cappelen Damms Krimforfatter-skole, og kanskje blir du den neste Jo Nesbø, Karin Fossum eller Torkil Damhaug. Hvis du drømmer om å bli krimforfatter, er Krimforfatterskolen skreddersydd for deg. Du kan søke første klasse og en videregående andreklasse. [...] For å bli tatt opp på det videregående trinnet, bør du være godt i gang med et romanmanus. Begge årene består av seks samlinger. Hovedlærerne er krimforfatter Torkil Damhaug og litteraturjournalist Bernt Roald Nilsen. [...] Krimforfatterskolen er Cappelen Damms årskurs for å gi deg et grunnlag til å skrive en krimroman. Skolen har vært drevet siden 2016, og flere av elevene har debutert som krimforfattere. [...] Begge årene består av seks samlinger. [...] Undervisningen består av miniforelesninger og veiledning og tilbakemelding på dine egne tekster. Underveis

får du hjelp til å komme i gang med manus til din egen kriminalroman. Eller hjelp til å komme videre med et manus du allerede er i gang med. Undervisningen starter i september. Klassen har plass til inntil 12 elever. [...] Den videregående klassen har plass til inntil 8 elever. All undervisning foregår i Cappelen Damms lokaler i Oslo.” (<https://www.cappelendamm.no/cappelendamm/krimforfatter-skolen/index.action>; lesedato 02.06.22)

“Til høsten starter Gyldendal sin egen forfatterskole, og skyter dermed inn et nytt alternativ i en allerede ganske omfattende katalog. I tillegg til ulike forfatterstudier ved Høgskulen i Telemark, Skrivekunstakademiet i Bergen, Universitetet i Tromsø og Westerdals Høyskole i Oslo, tilbys det skrivekurs ved fire av landets folkehøyskoler. Nordmenn kan også søke seg til Universitetet i Göteborg og dets velrennomerte *litterär gestaltning*. Den viktigste forskjellen mellom disse og tilbudene til Gyldendal og Aschehoug, som startet skriveskole allerede i 2004, er at de sistnevnte drives av kommersielle aktører i bokbransjen. Gyldendal og Aschehoug starter ikke skriveskoler ut ifra vidløftige ideer om litterær folkeopplysning. De er forlag, de trenger bøker de kan utgi – og noen må skrive disse bøkene. I en forlagsverden der konkurransen blir stadig hardere – ikke minst takket være de sjenerøse støtteordningene som gjør at seriøs og ofte uøkonomisk skjønnlitteratur ikke er et utgivelsesområde forbeholdt de største forlagene alene – gir det mening å knytte til seg skrivende lenge før det foreligger et ferdig manus.” (Olaf Haagensen i *Morgenbladet* 19.–25. februar 2016 s. 45)

“I høst starter Gyldendal Skriveskole, og til de ti plassene er det kommet inn 465 søknader. Flere av forlagets forfattere vil bidra i undervisningen. Deltakerne skal veiledes av en fast skriveleærer og forlagets redaktører for norsk skjønnlitteratur.” (*Bergens Tidende* 22. april 2016 s. 51)

Offentligheten kan ikke “forvente at andre stemmer, som eksempelvis andre-generasjonsinnvandrere, ut av det blå skal banke på i offentligheten eller i kulturlivet. For å få det til må en bedrive målrettet arbeid og tilrettelegging. Forfatterskolen Biskops-Arnö i Sverige har for eksempel lyktes med å få flere søkere med minoritetsbakgrunn, etter å ha aktivt oppsøkt slike grupper, blant annet med skolebesøk.” (*Morgenbladet* 2.–8. november 2018 s. 54)

Aschehoug forlag ga i 2007 ut boka *Ferskvare*, med tolv tekster av studenter ved forlaget forfatterskole. Aschehoug skrev i en presentasjon av boka: “Dette er biter av romaner vi kanskje vil kunne lese i fremtiden, det er noveller og mer eksperimentelle forsøk.” I 2009 publiserte Skrivekunstakademiet i Hordaland antologien *Stille når gruppe*, med forord av skriveleereren Olaus Nilssen. Boka inneholder korte tekster, blant annet dikt og kortprosa. “*Ferskvare* er ei samling tekster frå Aschehougs forfatterskole 2004-2006.” (*Morgenbladet* 20.–26. juli 2007 s. 33)

“På Masterprogrammet i litterär gestaltning vid Göteborgs universitet ligger fokus ikke bara på skrivande utan också på läsande och lyssnande. Under sine två år arbetar studenterna med att utveckla sitt eget skrivande genom att skriva själva och få textkritik, men ägnar också mycket tid åt att läsa andras texter under arbete. - Min förhoppning är att studenterna lär sig någonting om skrivandets långsamhet. Det är viktigtt att lära sig att bli färdig, men minst lika viktigtt är det att lära sig att vara i process så länge texten kräver det. Att skriva klart en text kan ta lång tid och det i sig är ansträngande, men tålmod är viktigtt för att texter ska bli bra. Vi lever i en resultatnriktad tid, men skönlitterärt skapande handlar om att skriva och tänka, ikke bara om att ge ut böcker, säger Jenny Tunedal, programansvarig för Masterprogrammet i litterär gestaltning vid HDK Valand, Göteborgs universitet och själv poet. Vartannat år antas tolv studenter till det tvååriga programmet. Alla studenter är redan skrivande personer som skulle skriva oavsett om de kommit in på programmet eller ikke. Under utbildningen får de inga skrivuppgifter, istället ägnar de sig åt det egna skrivandet. Vissa är utgivna, vissa ikke, många ger ut sine första böcker under eller strax efter utbildningen. [...] Jenny tror egentligen ikke att man kan lära sig att skriva på en författarutbildning, men att man kan lära sig att läsa. - Kan man lära sig att läsa andras texter i process så kan man lära sig att även läsa sine egna texter under arbete, och då kan man också komma längre med sitt skrivande. Jag kan ikke lära studenterna hur de ska skriva sine texter, det måste de ta reda på själva. Däremot kan jag och studiekamraterna berätta vad vi ser i texten vi har framför oss. Och det behöver ikke alltid vara samtalen om den egna texten som betyder mest. Istället kan det vara någott som sägs om någon annans text som visar sig vara avgörande, så lyssnandet är också viktigtt. [...] Studenterna skriver fram en stor del av kurslitteraturen, vilket gör att de spelar en stor roll på utbildningen. Det är stor spridning bland dem. De kommer med olika kanon, olika poetiker, olika beläsenhet och är olika vana att vara i litteratursamtal. [...] Vissa menar att det ikke går att skilja form från innehåll, säger Jenny, men att läsa och analysa formen är någott utbildningen tagit fasta på och är minst lika viktigtt i undervisningen som att analysa och förstå textens innehåll. - Som författare kan man behöva hjälp med att bli medveten om vilka stilistiska val man gör och vad de får för konsekvenser för läsaren. Det är förstås ikke självklart att man har koll på sin tematik, men man har kanske ändå större koll på vad man skriver om än hur man gör det.” (<http://www.noll27.se/2020/10/forfattarutbildning-med-fokus-pa-lasande/>; lesedato 24.01.22)

Det britiske forlaget Faber & Faber har arrangert et Writing Your Novel-kurs (*A-magasinet* 29. mai 2015 s. 37).

En av mange amerikanske forfatterskoler er The Jack Kerouac School, grunnlagt i 1974. Kurt Vonnegut var lærer ved forfatterstudiet ved University of Iowa (University of Iowa Writers' Workshop) på 1960-tallet. En av hans studenter var John Irving. Den amerikanske forfatteren David Foster Wallace var “en empatisk og oppmerksom skrivekursleder, til tross for en viss hang til å sable ned intellektuelle skeptikere som liknet for mye på hans fortidige jeg (spesielt unge

menn fikk hard medfart). Wallace leste med blikk for den emosjonelle kjernen i fortellingene og oppfordret sine studenter til å arbeide med å få den frem. Tekstene leste han samvittighetsfullt, gjerne tre ganger, før han ga tilbakemelding. Notatene i margen var i forskjellige farger, blant annet for å avspeile leseopplevelsens forskjellige faser.” (*Morgenbladet* 19.–25. oktober 2012 s. 42)

“Også ved Skrivekunstakademiet i Bergen opplevde man stor pågang i 2010. Opptellingen viste 128 søknader til 12 studieplasser. Det var nesten en dobling fra året før, og bortimot rekord i den skjønnlitterære skolens 25-årige historie. Kun i 1996 var det flere. Da var søkertallet 132. Akademileder Øyunn Viken tror det er mange årsaker til at forfatterstudiet nå opplever et voldsomt oppsving. - Individualismen blir dyrket på en helt annen måte nå enn tidligere. Dermed føler flere at de har unike historier som er verd å fortelle. I tillegg er forfattere i dag etablert som kjendis. Det kan gi flere lyst til å gå inn i forfatterrollen, sier hun. Blant kjendisforfatterne har Karl Ove Knausgård hatt en helt spesiell rolle det siste året. Ingen forfattere ble mer omtalt, debattert, mystifisert, kritisert, hyllet og utskjelt enn han. Hans studietid ved Skrivekunstakademiet tillegges dessuten betydelig vekt i [romanserien] *Min kamp*.” (*A-magasinet* 28. januar 2011 s. 22)

“[C]reative writing courses, schools or classes in London [...] Euphoric Ink: Full weekend playwriting courses and consultancy taught by a former head of the Royal Court’s new writers programme. [...] The Gestalt Centre: Based on Freerall writing, 2-day weekend courses for participants who would like to learn a Gestalt based approach to creative writing or those interested in using writing in a therapeutic way or setting. [...] Faber & Faber Academy: One-day to six month courses focusing on various levels and genres. The Poetry School: Various types and levels of class based on poetry.” (<http://www.urbanwritersretreat.co.uk/creative-writing-classes-in-london/>; lesedato 15.10.12)

“De første skrivekunstakademiene i Norge ble startet på 1980-tallet: Først i Bø, deretter i Bergen. Siden den gang har en stadig større andel av de skjønnlitterære debutantene hatt skrivekolebakgrunn – og mange studerer i tillegg litteraturvitenskap. - Det er interessant at man nå i så stor grad utdanner seg til forfatter. Trenden begynte vel allerede på 1960- og begynnelsen av 70-tallet, da mange unge forfattere og forfatterspirer studerte nordisk. På 1980-tallet tok litteraturvitenskapen i stor grad over, og senere synes altså skriveakademiene å ha blitt dominerende leverandører av nye forfattere, sier [Tore] Rem. - Dette har passet med – og bidro kanskje til å skape – tidens dominerende litterære normer. For å si det litt enkelt: Det er nok ikke tilfeldig at metafiksjonen, og tanken om at litteraturen skal handle “om seg selv”, har stått så sterkt de siste tiårene. Dette er en litterær form som krever skoling, og den fører til at forfatterne kan oppta en nokså puristisk posisjon. De driver med skjønnlitteratur – og helst bare det. [...] Skrivekolene *kan* føre til at den utgitte litteraturen blir mer konform, sier [Trond] Andreassen.” (*Morgenbladet* 15.–21. august 2003 s. 14)

“For 15 år siden var Gunnar Wærness selv student i Bø. [...] - Det hersker fremdeles et romantisk syn på forfatterfiguren. Han bør ha vært til sjøs et år, levd livet, gjort eksotiske erfaringer. Han bør ha lidd. [...] Gunnar mener studiet i Bø innebærer et brudd med isolasjonen og en alminneliggjøring av forfatterrollen, på godt og vondt. [...] Skrivning er et håndverk, det også. [...] I forlagsverdenen snakkes det om skriveskolegenerasjonen.” (*A-magasinet* 20. mars 2009 s. 46-47)

Den norske forfatteren Thure Erik Lund har vært gjesteforeleser på flere forfatterskoler, og kommer i et essay inn på opplevelser der: “Det at jeg skriver, og at noen få følgelig har fattet interesse for det, således at jeg har vært så heldig at det finnes forlag som er villige til å gi ut noen av disse skriveriene, har ført meg opp i en del vanskelige situasjoner, på forfatterstudiet i Bø, skrivekunstakademiet i Bergen og to ganger på Aschehougs forfatterskole, hvor jeg har måttet si noe om å skrive. I alt fire ganger har jeg vært i vanskelige situasjoner, der jeg har måtte prøve å forklare hvordan jeg skriver, eller, sann som noen av de spørrende har formulert det, “om hva mine holdninger og tanker om det å skrive skjønnlitteratur går ut på”, som jeg her og nå allerede er kommet et drøyt stykke inn i.” (Lund 2006 s. 140)

“Det har blitt hevdet at forfatterskoler kan ha en tendens til å skape flink, men likegyldig litteratur. Skolene gis også et visst ansvar for en mangel på politisk engasjement i det litterære miljø, som i noen tiår har blitt dominert av det som spissformulert kalles navlebeskuende jeg-litteratur.” (*Dagbladet* 19. mai 2008 s. 40) “Man har snakket om et generasjonsskifte blant våre forfattere. Før var det livets utkantsfolk som skrev, nå er det kjernesunne proffer som tar seg av dette ... faget. Før var det å lese en bok noe alle kunne, nå må man trene spesielt. For den institusjonelle ånd har tatt over, og en matrise har senket seg over litteraturen. [...] Nå er de profesjonsarbeidere: det tryggeste, mest virkelighetstro av alle levesett. De har sine rammer, sin fabrikk og sine produkter. Og som andre arbeidere får de bestemt sin identitet, samfunnsverdi, ja sågar fremtoning, av dette arbeidet og dets rammer.” (Christian Lysvåg i *Morgenbladet* 4.–10. september 2009 s. 17)

“I Danmark er begrepet “forfatterskolelitteratur” etablert, og stadig stilles spørsmålet om Forfatterskolen i København gjør den unge litteraturen ensrettet. Denne høsten har vi sett noen spede forsøk på tilsvarende debatt om de norske forfatterskolenes betydning. Et eksempel er Klassekampen 27. september, der det ble slått fast at *Dagbladet*s kritiker Cathrine Krøger er “bekymret” over at så mange debutanter kommer fra forfatterskoler. Riktignok viser det seg at bekymringen var basert på lesning hun hadde gjort i 2007, men det hindret henne ikke i å hevde at “skriveskolene generelt [har] skapt ganske ensartede og lite spenstige forfattere”. Journalist Thomas Espevik, som skrev omtrent samme sak for NRK i 2016, unnlot å spørre Krøger om den karakteristikken også gjaldt forhenværende forfatterskoleelever som Knausgård, Gulliksen og Ravatn. [...] Men det *er* interessant å spørre seg om hva som former samtidslitteraturen. I *The Program Era*, en bok fra 2011, argumenterer kritikeren Mark McGurl for at institusjonaliseringen av undervisningen i *creative writing* – altså nettopp forfatterskolene – hadde

avgjørende betydning for amerikansk etterkrigs litteratur.” (Bernhard Ellefsen i *Morgenbladet* 29. oktober–4. november 2021 s. 41)

Anne Oterholm skriver: “Jeg tror ikke det kan være tvil om at den romantiske forestillingen om poeten eller forfatteren som et slags geni med et spesielt blikk for og innsikt i ulike forhold som er skjult for alminnelige mennesker, har virket inn på synet om hvorvidt skapende skriving kan læres. Når en ser på muligheten for å skaffe seg utdanning på dette området, kan det virke som om romantiseringen har hatt større betydning på litteraturfeltet enn på andre kunstfelt. En stusser i liten grad over studenter som studerer kunsthøgskole i tre til fem år, men det finnes ikke mange forfatterstudier med varighet på fem år som har skapende skriving i sentrum i Norge. [...] Insisteringen på at de sentrale egenskapene ved litteraturen er det originale og nyskapende, og at de som går på et forfatterstudium står i fare for å miste evnene sine til å skrive originalt og nyskapende, har i Norge vært relativt sterk. Det virker som det er vanskelig å forestille seg at skrivende skal kunne inngå i et skrivefellesskap med undervisning, uten at skjønnlitteraturen deres blir lik. Litteraturkritikeren Cathrine Krøger uttalte for en del år siden at hun trodde de norske forfatterskolene hadde vært til skade for norsk litteratur: “Med bakgrunn i det jeg har lest de siste ti årene, vil jeg si at forfatterskolen i Bø har ødelagt mer enn bygget opp de forfatterne som har gått der (...)” (Solbakken og Skjong 2007). Et par år seinere understreker hun at det har kommet gode forfattere fra skrivekolene, men sier samtidig: “Det er eislags hermetiserende dyrking av språket ved disse skulane som eg meiner er ein fare for litteraturen”, og videre: “Det må vere stussleg å sitje og skrive utan andre lesarar enn slekt og venner. Kanskje meir protestvilje og færre skular hadde gjort susen.” (Ravatt 2009, 13)” (Oterholm 2021)

“Boka jeg vil brenne: Bøkene til samtlige som har gått på såkalte skrivekurs, som blir drevet av litteraturvitere som tror de kan lage forfattere. Det er så mye trist i all den jævla litteraturen som kommer derfra. Det er barndom og ungdom om og om igjen. Jeg tror veldig lite av det vil bli stående.” (journalist Jahn Otto Johansen i *Dagbladet Magasinet* 29. september 2012 s. 69)

“Vår tids forfattere skriver så “godt”. De har lært seg å skrive på skrivekole hele hurven, så det er sjelden noe å sette fingeren på, enten de velger en minimalistisk eller en “proustiansk” stil, klaget Jan Kjærstad over i *Morgenbladet* for en tid tilbake. Men de har ofte ikke noen historie, mente han. De har ikke noe å skrive om.” (*Bok og Bibliotek* nr. 6 i 2016 s. 58)

Den danske forfatteren Amalie Smiths “tekstsamling ‘De næste 5000 dage’ [2010] lever op til alle forventninger til og fordømme om en forfatterskoledebut. Amalie Smith er født i 1985, bor på Nørrebro og gikk på bemeldte skole i 2007-9. Hennes hybridroman er tynd, består av små tekster og foregår i et lille, beskyttet miljø på og omkring fortællerens bopæl og verksted; den inneholder naturvidenskabeligt fascinerende tanker om f. eks. lysets hastighet, om tid og objekter i rummet, men også en registrering av forskydningene i forholdet til et ‘du’, siden kaldet

‘dukke-dreng’; fra tillid over utryghed til afvisning, forfølgelse og selvhævdelse. [...] Et par sætninger karakteriserer ærligt det personlige, forkælede udgangspunkt: “Jeg printer. Papiret er varmt. Jeg lægger det mod lårene, fordi jeg fryser, og jeg forestiller mig, det er noget fattige mennesker gør, men jeg glemmer, at fattige mennesker ikke har en printer.” (http://politiken.dk/kultur/boger/skonlitteratur_boger/ECE1041503/ung-forfatter-udgiver-gennemtaenkt-debut/; lesedato 30.06.15)

“Det blåser friskt i Danmark, etter at Weekendavisen trykket et innlegg av litteraturviteren Mette Høeg, som jobber ved Berkeley-universitetet i USA. Artikkelen het “Dansk litteratur lider under kvindelig dominans”, og i teksten fyrte Høeg løs en kanonade mot en rekke kvinnelige forfattere. [...] Høeg anklager forfatterne for å kun skrive om seg selv. Hun mener de er selvførelskede, irrelevante og “stræbsomme” kvinner, som “performer” sin egen selvopptatte identitet, i stedet for å skrive litteratur som angår resten av samfunnet. Blant målskivene er kritikerfavoritter som Josefine Klougart, Asta Olivia Nordenhof og Maja Lee Langvad. [...] Denne litterære tendensen knytter Høeg til den danske Forfatterskolen. Hun viser til at det er overvekt av kvinnelige studenter der, og mener man lærer å skrive og tenkte på en bestemt måte. [...] Pablo Llambías, forfatter og rektor ved Forfatterskolen, har tilbakevist Høegs påstander om skolen.” (*Morgenbladet* 15.–21. mai 2015 s. 46)

“I Danmark var det en ph.d.-student fra Københavns Universitet, Mette Høeg, som i Weekendavisen Bøger anklaget høyt skattede feministiske forfattere for å ødelegge den danske litteraturen. [...] “en inadvendt, navlepillende og piget selvoptatthet”. En selvopptatthet som på Forfatterskolen i København ble utstyrt med et formspråk som satte kvinnelige forfattere i stand til å tilføye “deres trivielle barndomsminde et skin af dybde og kompleksitet og deres pølsenormale forhold til ungdomskæresten et udtryk af drama og farlighed”.” (Poul Behrendt i *Klassekampens* bokmagasin 13. juni 2015 s. 7)

“Det er den nuværende redaktør af tidsskriftet *Lettre Internationale*, Andreas Harbsmeier, der i en længere artikel i det europæiske internetmagasin *Eurozine* fælder den kritiske dom over den danske samtidslitteratur. Ifølge Harbsmeier har mange danske forfattere været for optaget af indadvendte og selvpromoverende stiløvelser, beregnet snarere på kolleger end den store offentlighed. “Den (litteraturen, *red.*) opererer i sit eget lukkede rum – uafhængig af de politiske og samfundsmæssige diskussioner omkring den. Inden for et afgrænset felt kan litteraturen diskuteres med ligesindede og med sig selv, uden at forstyrre og uden at blive forstyrret af uvedkommendes indblanding,” skriver han. Harbsmeier anklager i artiklen især halvfemsernes litteratur for “indadvendt selvpromovering”. Han kalder denne litteratur for “forfatterskolelitteratur”. Det er bestemt ikke venligt ment.” (<http://www.information.dk/246302>; lesedato 11.08.15)

“Å plotte eller ikkje plotte – det er spørsmålet skandinaviske forfatterstudentar aldri stiller seg. Når elevgruppa samlast rundt bordet for tekstrespons, er den som skal i

elden, ofte bekymra for om metaforen i diktet sit, eller om tonen i språket ber, men sjeldan for om teksten har ei handling som er spennande nok til å suge lesaren inn. Slik var det i alle fall då denne journalisten sjølv var skrivekunststudent i Bergen for seks år sidan. [...] Samtidig står akkurat denne kassa, med cliffhangerar, frampeik og handlingsdrivne plott, altså nær urørt på verkstadane der framtidens mest ambisiøse litteratur blir mekka. Er dette uttrykk for ein sunn skepsis til grep som risikerer å forflate litteraturen til ein formel, eller ein berøringsangst næra av fordommar mot sjangerlitteratur som krim og serieromanar? [...] - Når vi gir tilbagemelding til kvarandre, er det i stor grad fokus på den einskilde si stemme, seier Staal, elev ved Forfatterskolen i København, som berre ønskjer at etternamnet hans vert nytta. Han legg til: - Slik synest eg det bør vere. Skulen bør ikkje presse litterære estetikkar ned over den einskilde studenten si utforsking av språk og tankar, med mindre det er noko som er tydeleg til stades i teksten frå før. Til no har vi ikkje hatt noko om dramaturgi og spenningskurver, men viss studentane sjølv ønskjer det, ser eg ikkje noko i vegen for det. [...] gav tidlegare kulturredaktør i Göteborgs-Posten, Bjørn Werner, i fjor haust uttrykk for at han sleit med å halde seg vaken då han skulle lese dei nominerte bøkene til Augustprisen (svenskane sin Bragepris), og at han i møte med “uöverstigliga textmassor av ljummen, odramatisk prosa och lyrik” måtte undertrykke ein vill trong til heller å setje på tv-serien *The White Lotus*. [...] At den kunstnarisk ambisiøse litteraturen er på veg til å bli eit marginalt fenomen, relevant for stadig færre lesarar, trur forfattarstudentane heller ikkje på. - Når det ein er oppteken av, er å eksperimentere med noko, så er det ei smal gruppe menneske som fyrst er interessert i den kvaliteten, før den kanskje blir meir utbreidd. Slik har det alltid vore, seier Staal. [...] Eg trur også at vi kjem til å få eit tilbakeslag, etter at det har fløymt over av *content* og av kjappe og lettfordøyelege forteljingar, så får ein ei motrørsle, at folk vert drittlei av det og vil til den andre staden.” (Helene H. Hareide i *Morgenbladet* 28. april–4. mai 2023 s. 46-47)

“Skriveskular kan vere både til hjelp og til hinder for eit gryande forfattarskap. Debutant Ida Frette har opplevd begge deler. [...] Det var ein sterk ideologi knytt til litterær form ved skulen, som ein som forfattarstudent vart konfrontert med. Eg mista mitt eige språk fullstendig, seier debutant Ida Frette. [...] Frette, som denne veka debuterer med diktsamlinga *Perverst navn*, har vore elev ved ikkje berre éin, men tre av Nordens mest sentrale forfattarskular: Litterär gestaltning i Gøteborg, Skrivekunstakademiet i Bergen og Forfatterskolen i København. Det er altså inga overdriving å seie at ho har eit uvanleg godt erfaringsgrunnlag, når ho peiker på korleis slike skular kan bidra til meir einsretting i litteraturen. Særleg er det Forfatterskolen i København Frette er kritisk til. [...] Eg ser på skriveutdanning som ein form for motstand å bryne seg mot.” (*Morgenbladet* 6.–12. august 2021 s. 32-33)

“I en gjennomgang *Morgenbladet* har gjort av elevmassen ved landets skriveskoler, er tallene talende: Samtlige steder er kvinnene i flertall, til dels med god margin: På forfatterstudiet i Bø går det i dag elleve kvinner og fem menn. I Tromsø går det ti

kvinner og fem menn. På Skrivekunstakademiet i Hordaland er skjevheten enda større: ni kvinner og tre menn på årskurset, fem kvinner og en mann på påbyggingskurset. Forfatter Rune Christiansen, som leder Forfatterstudiet i Bø, er ikke overrasket over denne klare tendensen. Hvert år, når han setter seg ned sammen med to kolleger for å vurdere søkerne til studiet, registrerer de det store overtallet kvinner – rundt regnet 75 prosent, mot mennenes 25. - Min erfaring er at for å kunne skrive godt, må man lese mye. Så en helt logisk forklaring ligger i hvem som leser: det er kvinner, og sånn har det vært lenge, sier han. [...] Noen ganger må vi være strategiske. Viss vi har tretti kvalifiserte søkere, er kanskje ti menn, i beste fall. Da ser vi litt på det, for ikke å få en klasse med bare kvinner. Men vi har hatt kull med bare tre menn.” (*Morgenbladet* 20.–26. november 2015 s. 50)

“Høsten 2006 ønsket professor Eldrid Lunden ved forfatterstudiet i Bø et nytt kull med “pussycats” – hennes benevnelse på forfatterstudenter – velkommen til Høgskolen i Telemark. Da trodde jeg ennå at arbeidsinnsats ville bli sett på som en kvalitet ved en forfatterstudent. [...] Etter min mening preges studiet av en slags kvasiåpenhet, et dogme som lyder omtrent slik: “Her skal man få anledning til å dyrke frem sin egen særegne stemme, og det på sin egen, særegne måte.” I og for seg vel og bra, hvis lærerkreftene med engasjement hadde lest studentens litterære arbeider og anstrengt seg for å gi velfunderte tilbakemeldinger, istedenfor å fylle klasserommet med uttalelser å la “å skrive er en prosess, det gjelder å komme i gang, alle må finne sin vei”. Politisk korrekt drittsslenging om USA og Frp-velgere har heller ikke noen plass i et klasserom, ei heller hvem som kjenner hvem – den slags. [...] Det rare med forfatterstudiet var at det på tross av sitt skrinne innhold insisterte på å være seriøst, representert ved seriøse fremtoninger.” (forfatterskolestudent Leonard Ibsen i 2007 i <http://www.aftenposten.no/>; lesedato 18.10.12)

Eldrid Lundens bok *Kan ein lære å bli forfattar?* (2014) har i tittelen et spørsmål som hun besvarer “med et “Nei, gud betre!”. Forfatterutdanning “er ikkje eit kunstnarleg uttrykk. Det er eit kulturpolitisk tiltak”. Lenger ut i teksten skriver hun riktignok om utdanningens doble natur, nemlig at den “både rommar kunstnarleg uttrykk og er ein institusjon”. [...] I en innholdsvis parentese står det å lese at de fleste studentene i årenes løp kanskje har lært at de ikke skal velge kunstens tornekratt. [...] Skriveskolen kan bli en nødvendig utsilingsanstalt der studentene får kunnskap og dannelse med på veien.” (*Klassekampens* bokmagasin 14. juni 2014 s. 12)

“Proessen frå manus til ferdig bok, og dermed redaktørrolla, var nemleg ganske annleis på starten av 1990-talet [...] Både etablerte og uetablerte forfattarar leverte stort sett ferdige manus, som sjeldan kravde meir enn ein eller to redaksjonelle gjennomlesingar før det var klart for korrektur. Men dette har endra seg drastisk, ifølgje redaktøren [Morten Moi]. Veggen fram til ferdig bok startar ikkje lenger på det heilstøypte manusets platå, men nede i utkastas uoversiktlege dalføre, der redaktør og forfattar møtast for å kaste ball, for til slutt å nå fram til målstreken

saman. - Det er tydeleg at forfattarar i dag er vane med å sende frå seg uferdig tekst, og å tenke på skrivninga som ein open prosess, der ein kan ta med andre sine innspel. Myten om det einsame geniet er vi for lengst ferdige med, meiner Moi, som koplar denne utviklinga til landets skriveskular og forfattarutdanningar, som har vekse fram parallelt med hans eigen redaktørkarriere. Denne endringa meiner Moi er hovudgrunnen til at eit forlag som Gyldendal i dag har fire redaktørar for skjønnlitteratur, i motsetnad til to, som då han sjølv starta.” (*Morgenbladet* 10.–16. juni 2022 s. 53)

“Men eg likar å tru at det er noko jordnært i dagens norske litteratur som kanskje hadde vore mindre synleg om ikkje forfattarutdanningane hadde vore der. Eg oppfattar at det er det jordnære lesarane har fastna ved hos til dømes Knausgård, og det kan høyrast rart ut fordi han har hatt så stor suksess. Men dette er ein mann som fortel om korleis det er å vera kvardagsmenneske i dag. Det har kanskje folk behov for å lese om? Det burde ikkje vera naudsynt, men det er noko veldig folkeleg og nedpå jorda i bøkene hans, som det kanskje ikkje hadde vore så enkelt å koma med om det ikkje hadde funnest eit miljø omkring han som er opptatt av å behalde bakkekontakten. Alle forfattarar er i ein viss forstand barn av si tid, det er viktig korleis det kulturelle miljøet fungerer, seier Lunden.” (*Klassekampen* 28. juni 2014 s. 44)

“Journalistikk og dokumentarisme må integreres på de skjønnlitterære skrive-skolene. Selv om skillet mellom skjønnlitteratur og sakprosa på mange måter har brutt sammen, hviler skriveskolene på ideen om at poesien og skjønnlitteraturen står over andre skriveskoler. Samtidig har skriveskolene kompetanse også litterære journalister kan lære av.” (Aslak Nore i <http://www.prosa.no/artikkel.asp?ID=113>; lesedato 09.12.09)

Tor Eystein Øverås har gått på Skrivekunstakademiet i Hordaland og debuterte med romanen *Tittelløs* (1993). “Boken starter like før hovedpersonen, Gudmund Amundsen, skal begynne på Skrivekunstakademiet i Bergen, og hovedpersonen har bestemt seg for å skrive på en roman mens han er student på dette kurset – en temmelig lite original ide, vil jeg tro. Og boken handler da også først og fremst om tilværelsen som student ved akademiet, og ellers i Bergen by (forfatteren er en god miljøskildrer!), men samtidig blir det jo en metaroman i den forstand at det handler om å skrive en roman, selv om det ikke er den romanen en leser! [...] Det er en tidvis morsom tekst, med en litt sår undertone, som da han forelsker seg i en av kursleiderne” (<http://thauke2read.blogspot.no/2012/09/veras-tittells.html>; lesedato 02.01.15).

I novellen “En novelle” i Nicolai Houms *Alle barn er laget av ild* (2009) “harselerer han over [...] litteratur-ekspertisen. Den forteller om en kvinne som går på skriveskole, og som prøver å formulere en mors sorg over et døende barn. Skrivelærerens groteske, lektorale råd om hva er en troverdig skildring av sorg og

død, kan få enhver litteratursynser til å gremme seg over sitt latterlige yrke.”
(*Dagbladet* 20. april 2009 s. 45)

I Hans Petter Blads *Schizothemia: En roman om forfatteren Thure Erik Lund* (2022) skriver Blad blant annet om det han kaller “intimitetslitteraturen [...] om de streite samtidsromanene, som pusses og poleres gjennom forfatterstudiene, før de går videre til forlagsredaktørene” (*Morgenbladet* 28. januar–3. februar 2022 s. 45).

Den argentinske forfatteren Samanta Schweblin fortalte i et intervju at “i Argentina fungerer skriveskoler og skriveopplæring helt annerledes enn andre steder. Der er det sånn at mange etablerte forfattere har elever, som kommer og deltar i gruppeundervisning hjemme hos dem, en gang i uken. Du går ganske enkelt hjem til den forfatteren du vil gå i lære hos, og spør om du kan få plass hos dem.”
(*Morgenbladet* 8.–14. juli 2022 s. 38)

Litteraturliste (for hele leksikonet): <https://www.litteraturogmedieleksikon.no/gallery/litteraturliste.pdf>

Alle artiklene i leksikonet er tilgjengelig på <https://www.litteraturogmedieleksikon.no>